

Alltingsrepresentant Kolbrún Halldórsdóttir:

Kan Norden være forbillede i spørgsmål omkring folkesuverænitets og internationalt samarbejde ?

Den debat som vi nå ser foran os stiller påtrængende spørgsmål omkring, – først og fremst folkesuverænitets, men også internationalt samarbejde og til sidst globaliseringen. Og den debat stiller krævende spørgsmål om Nordisk Råd som forbillede for andre lande i verden. Kan vi være forbillede, eller ej? Hvordan takler vi konflikter? Og hvis vi har problemer med de konflikter som rigger sig indad, klarer vi os af de verdensomfattende konflikter? Og hvis folkesuverænitets princippet har en vesentlig betydning for os, even om vores regeringer ikke har forståelse for Færøernes ønskemål, som vi har snakket om, kunne folkesuverænitets princippet overleve til eksempel det øgede pres for overnational styring?

Angående spørgsmålet hvorvidt nationers suverænitets er truet på grund af pres for overnational styring så må vi have i tankerne at presset kommer fra forskellige retninger og har grundlag i forskellige behov og interesser som tit går direkte imod de nationale interesser. Kraven om globaliseringens frie fremtog lyder højest blandt dem som har de største finansielle interesser på spil. Store byggefirmaer og kontraktører samt internationale vikarbureauer er eksempler på aktører som vedholder dette pres. Finansinstitutter og andre stærke investorer har brugt sin indflydelse og prøvet at overbevise regeringerne om at deres interesser er så vigtige at de falder sammen med de nationale interesser. Her

tænker jeg på bestemte aktører i Island som presser på at vi dropper kronen og tager unilateralt op Euroen som valuta, det vil sige uden at træde ind i EU.

Men storkapitalets interesser går ikke nødvendigvis hånd i hånd med det som tjener folket bedst. Selvfølgelig kan vi nævne eksempler på forskellige interesser som er uforenelige; I dag ligger nære at nævne oliestaternes interesser via dem som arbejder seriøst for at modvirke de globale klimaændringer.

I demokratiske stater er det, eller skulle det i hvert fald være, de folkevalgte regerings rolle at vurdere forskellige interesser og deres påvirkning på suverænitetsretten, hvorvidt de strider imod princippet og hvorvidt man opretholder princippet eller går ind for ændring eller svækkelse af dette. I de tilfælde er det altbetydende at myndighederne er selvstændige, og lader ikke storkapitalets interesser overskygge folkets interesser.

Politikkernes magt skal bruges med forsigtighed. Her i Norden er politikerne ikke frie for storkapitalets og finansinstitutternes forsøg for at påvirke beslutninger og den politiske proces. Det sker selvfølgelig ikke kun i Afrika eller Syd-Amerika. Et klart eksempel derpå er de internationale aluminium koncernerne som nu har nået fodfæste i Island og er lige ved at gøre det samme i Grønland.

Myndighedernes informationspligt er vigtig når det kommer til beslutninger som angår nationernes suverænitet. Regeringerne behøver, sammen med medierne, at oplyse offentligheden om forskellige synspunkter og interesser som ligger som grundlag for politiske beslutninger. Her er vi kommet til demokratiets vigtige del som angår at sikre folkets deltagelse i beslutninger. Det gør vi best ved at sikre adgang til information. I den forbindelse vil jeg nævne Århuskonventionen fra 1998 som omfatter adgang til information, retfærdig proces og deltagelse i beslutninger om miljösaer. På en eller anden måde har de

demokratiske regeringer som her i Norden fundet det besværligt at vedtage og gyldiggøre denne forholdsvis enkle konvention. I Island har vi de venstregrønne arbejdet for det i 9 år at få konventionen vedtaget men uden resultat. Som sagen står nu har regeringen kun vedtaget én ud af konventionens tre søjler, den som omfatter informationspligt. Den islandske regering står imod de dele af konventionen som muliggør for folket at deltage i beslutninger om miljøet. Det er ikke en usandsynlig forklaring at det skyldes de islandske myndigheder har fægtet en hård kamp med denne samme offentlighed om miljø principper og de store aluminium koncerner. Det er netop de konflikterende interesser som skiftende regeringer har haft problemer ved at forene det sidste årti, og even længere tilbage.

Verdens regeringer stor foran kolossale opgaver når det gælder miljøet og det er ikke klart hvorvidt og hvordan de målsætninger de mest progressive regeringer har sat sig vil opnås. Her er nok at nævne målsætningen om at mindske CO2 udslip. Det kan siges at på dette felt er Norden et forbillede i verden og Nordisk råd og Nordisk Ministerråd er et slags eksperiment fra vor side til at finde vejen mod vores høje målsætninger.

Men hvad med folkesuverænitetetsprincippets plads i uforskellige aftaler som

Helsingforsaftalen, forslag til EU-grundlov og FN-pakten?

I Island siger vi: Betur sjá augu en auga – øjne ser bedre end øje. Jo flere der prøver samarbejde om at løse en problemstilling, jo større sandsynlighed er der for at løsningen findes. Vi i Nordisk Råd arbejder eftir dette princip og det samme princip danner faktisk grundlaget for samarbejdet inden for FN.

Det er min mening at denne model har de egenskaber som behøves for at takle fælles problemer, i det første tilfælde blandt en gruppe lande i på geografisk begrænset som i Norden og i det andet tilfælde alle verdens lande. Modellen er

langt i fra at være fejlfri. Alligevel er de det bedste vi har men vi må dog være medvidende om at de ikke kan helt sammenlignes.

FN har på mange måder mægtet at høje sig over debatten om suverænitetsretten, det hvorvidt fælles beslutninger har indflydelse på interne anliggender eller ej. Som eksempler vil jeg nævne miljøsagerne, Rio-deklarationen, klimatraktaten og konventionen om biologisk mangfoldighed. Det hører også til at nævne kvinders og børns rettigheder. Der har man opnået internationale konventioner og standarder uden store kampe om suverænitetsretten. Til sidst vil jeg nævne Millenium målsætningerne om udvikling, som blev vedtaget med stor konsensus. Det samme kan man derimod ikke sige om sikkerheds- og forsvarspolitik. Der har man løbende konflikter om suverænitet og indgreb i interne anliggender. (Jeg vil ikke her gå ind i at diskutere NATO som jeg ser som ansvarlig for dette sammen med FNs sikkerhedsråd som jeg i øvrigt ser som en „tankefejl“ i FNs arbejde).

Midt imellem disse to modeller – Nordisk Råd og FN har vi så EU. Samarbejde af den størrelse er blevet besværligere end inden for Nordisk Råd men alligevel ikke så stor som FN. Det er sikkert en af grundene til at EU modellen ikke er præget af samme konsensus og er mindre modent af de tre samarbejdsformer.

For en parlamentariker fra Island, en nation som står udenfor EU, og desuden repræsenterer et parti som ikke går ind for medlemskab af Unionen, så ser det ud til at Unionen blander sig for meget i indenrigspolitiske sager hos nationalstater og ikke er kommet på det niveau at kunne betragtes som en ekstension af FN.

For mig at se, er der dog behov for forskellige former af samarbejde mellem nationalstater inden for institutioner af forskellig størrelser. Jeg synes der er et reelt behov for samarbejde mellem europæiske stater. På den anden side synes

jeg at EU ikke har kunnet begrænse sig på en række områder. Tendensen for at omfavne for meget er stærk og vi har eksempel på at den går ind på felt der enlig tilhører folkevalgte regeringer og derved været en trussel mod deres suverænitet. På lignende måde som FN, så har EU haft problemer med sikkerheds- for forsvarsspørgsmål. Det fortæller os, at her har vi med at gøre et anliggende som vi bør nærme os ud fra andre principper og bruge andre metoder end vi hidtil har gjort, det vil sige inden for de samarbejdsenheder vi har etableret. Det er stadig så, at vi bor i en verden hvor krig dominerer og i øjeblikket ser der ikke ud til at vi vil i den nærmest fremtid kunne sig at det tegner til fred.

Årsagerne til, at EU har et eksistentielt problem er selvfølgelig udviklede men blandt andet kan nævnes Unionens oprindelse. Hvilke interesser var det som forenede de lande som oprindeligt var med til at etablere Unionen? Har de interesser forsvundet? Nej! Er de interesser af den type at de kan overføres til alle andre lande i Europa? Det tvivler jeg på. Jeg ville tværtimod tro, at det ville være i de forskelligartede nationalstaters interesse at EU ville både definere sig og organisere sig på nyt, først og fremmest som en ekstention af FN. Der er brug for mere slagkraft ved at indføre den ideologi som det er lykkedes at skabe indenfor FN. Jeg vil dog understrege, som jeg var inde på før, at selv om FN endnu ikke har magtet sikkerheds- og forsvarsspørgsmålene, så er jeg af den opfattelse at deres succes på andre områder er så vigtig at de forskellige internationale samarbejdsenheder har et ansvar for at fortsætte med at tale for ideologien og værksætte den inden for sit område.

Hvem skal bestemme inden ressourcepolitik, handelspolitik, arbejdslivspolitik, socialpolitik, skatter og afgifter?

Folkevalgte regeringer må finde måder at arbejde demokratisk og rådføre sig med folket når de tager vigtige beslutninger i store sager. Det er ikke altid let og

kan tage både tid og på kræfterne. Men det findes intet argument som retfærdiggør at gå på kompromis med dette grundlæggende princip. Hvis det kun kan gøres ved en valgproces, så må man gøre det. Hvis det kræver folkeafstemning i bestemte sager, så må man gå den vej.

Regeringer må være sig bevidste, at demokrati ikke er en fast størrelse men udvikles hele tiden –selv om kernen altid er den samme. Nemlig den, at de som styrer landet har sit mandat fra nationen. Den går også ud på at kunne lave kompromis mellem modstridige interesser.

Vi er forpligtet til, at være opmærksomme på at udvikle demokratiet. Det må vi stå sammen om, folket, domstolene, parlamenterne og den udøvende magt. Der er i det sidste år sket fremskridt på dette område, ikke mindst her i Norden, og i den forstand kan vi sikkert være et forbillede for resten af verden.

Angående beslutningsprocesser inden for forskellige dele af samfundet (ressourcepolitik, handelspolitik, arbejdslivspolitik, socialpolitik, skatter og afgifter) så gælder det samme. Det altafgørende er, at sager behandles af offentlige instanser, de præsenteres for folket og interessegrupper og at det er underliggende i beslutningerne at man har anstrengt sig for at gå på kompromis mellem divergerende synspunkter og interesser.

Når jeg ser denne liste over (ressourcepolitik, handelspolitik, etc...) så synes jeg at det anliggende som virker sværest er ressourcepolitikken, måske på grund af hvor dominerende det er i islandsk politik i disse tider. Her er der tale om en bestemt dobbeltmoral hos de islandske myndigheder. De råber højt om vores viden og kunnen om geotermiske ressourcer, som har gjort det muligt for os at udnytte dem, hvilket også er velbegrundet. Men om vi skulle bygge geotermiske kraftværk for alle de internationale aluminium koncerner som er interesseret i at udbygge aluminiumanlæg i Island, så ville vi ofre naturområder som er meget

værdifulde ud fra miljøværns hensyn, nogen endda helt enestående på jorden. Derfor har vi et ansvar over for resten af verden at sikre at de bliver fredet.

Et andet eksempel på problematikken i ressourcepolitikken er det efterfølgende:

Samtidig med, at islandske myndigheder forsvare den naturressource som fiskebestandene er, ved ikke at tillade udenlandske investeringer som giver dem de facto ejendoms lignende ret over fiskebestandene, så giver myndighederne støtte til islandske investorer som nu for tiden gerne vil købe sig ind i geotermiske ressourcer i både Filippinerne og Indonesien.

Derfor er min konklusion den, at islandske myndigheder bør spørge sig selv hver eneste morgen om hvor troværdige de er og om deres politik holder vand i forhold til demokratiets, retfærdighedens og naturens/miljøets principper. Det er ikke alt afgørende om vi er Nordiske eller ej, men unægtelig hjælper det på det at de nordiske nationer har kommet ganske langt i at praktisere demokratiske metoder. De metoder bør udvikles videre, både i de suveræne stater men også i de selvstyrende områder, så jeg kommer tilbage til dem. Vort ansvar imod verdenen er stort men det er lige så stort eller vigtigt i vores hjemmelande, ikke mindst de stater som har ansvar for selvstyrende områder, som eventuelt én dag kommer at kræve selvstændighed.